A bőség zavarával

KÉPERNYŐ

Ritka gazdag, változatos és érdekes volt a televízió múlt heti műsora. Valóban mindenki megtalálhatta a számára kedvező műsortípusokat. Kiemelni, csoportosítani sem könnyű ilyenkor, amikor a bőség zavarával küzd a recenzens.

ZENE, ZENE, ZENE címmel hívta életre magazinműsorát nem is olyan régen *Czigány György*. Olyan házimuzsika-hangulatot teremt ezekben a sokszínű műsorokban, melyek a zene iránt érdeklődők sokaságát szögezik képernyő elé. Együtt van itt opera és szimfonikus zene, előadóművész és karmester, beszélgetés és riportbejátszás — tehát minden, amire a tévé lehetőségeiből adódóan vállalkozhat. Pedig muzsikát képbe kényszeríteni nem egyszerű dolog. S ezt Czigány György is jól tudja. De azt is tudja, hogy a muzsikáló ember személyisége, a zenélő művész egyénisége közelebb hozza a közönséghez az alkotást is. A keddi adás is bizonyság arra, hogyan kerülhet emberközelbe minden erőltetettség nélkül Desdemona-ária, Liszt-dal és az előadó bájos egyénisége, *Pitti Katalin* az ember, a nő, az anya. A televízió zenei műsorai általában magas színvonalúak — ez már szinte közhely. A mércét nemcsak az előbb említett magazinműsor jelöli ki, de a benne említett tévéoperák és a Tv zenés színházának adásai is. Szerdán egy eredeti, újszerű programmal ajándékozott meg bennünket a *Susannák* című program. Mozart Figaro házassága című operájából áriák és kettősök hangzottak el, hat operaénekesnő tolmácsolásában. *Kalmár Magda, Kincses Veronika, Ágoston Edit, László Margit, Csengery Adrienne* és a szegedi *Berdál Valéria* Susanna-formálásai nemcsak a Mozart-opera hangulatait teremtették meg, de ízelítőt adtak egyéniségük színeiből is. Két olyan kalauz segítette a műsort, két olyan operarabarát, mint *Baranyi Ferenc* és *Abody Béla*. Annak már csak külön örülhetünk, hogy a harmadik zenés adást, a *Háromszor tíz* című félórás műsort a szegedi körzeti stúdió produkálta. Háromféle „örömzene" került egy csokorba, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola mini operaszínpada, a szegedi Molnár Dixieland produkciója, és a kalocsai népi együttes táncjátéka.

A DOKUMENTUMOK mindig lefegyverzőek. Biztos vagyok benne, a tévénézők döntő többsége szorongva és meg-megborzongva figyelte a tanyákon élő idős emberekről készült *Naplemente* című dokumentumfilm-sorozatot. *Lakatos Vince*, a sorozat írórendezője úgy ismeri a Duna—Tisza-közi tanyavilágot, mint a tenyerét. Nemcsak ismeri, felelősséget is érez azért élő emberek, különösképpen az elhagyott, magányos, idős emberek iránt. Olyan helyekre toppant be kamerájával és kérdéseivel, ahol tán még a madár sem járt. Beteg, idős, elhagyott öregek nyomortanyái ezek, a tetőn becsorog az eső, a falat bedönti a szél, a napi betevő falat a földből kikapart krumpli, a megélhetés a néhány száz forintos nyugdíj. Senki rájuk nem nyitja a napraforgóból épített hajlék ajtaját, és sorban állnak a szociális otthonokba való bekerülésért.

A Naplemente elsősorban a fizikai nyomor dokumentumait ábrázolta megrázó erővel. A *Jogi esetek* adásának záró filmkockái a ma is meglevő szellemi nyomorúságra, makacs tudatlanságra adtak megdöbbentő bizonyítékot. Egy huszonéves fiatalember, aki írásban vállalta a tőle megesett lány gyerekét, az ikres szülés után arra hivatkozik, hogy ő csak egy gyereket vállalt, a másik nem lehet az övé, különben is az ikrek szülésénél valami sosincs rendben...

ADY-NOVELLÁK címmel a centenáriumi események utórezgéseként az egyik legszebb Ady-megidézés tanúi lehettünk. *Kazimir Károly* sikeresen rándult át a televíziós film műfajába, és *Fekete Sándor*ral írt forgatókönyve kiváló érzékkel válogatott a bőséges novella-anyagból. Szerencsés a film kerete, a vidéki újság szerkesztőségének megidézése. Innen, erről a helyről könnyen lendül a képzelet, ez az a hely, ahol összefutnak a hírek, információk, pletykák, álmok. A költő — *Kozák András* intellektuális megformálásában — ebből a sekélyes világból szárnyal föl, s idézi élete élményeit lírai novelláiban. A négy megfilmesített novella közül a *Répakapálás* című tetszett a legjobban. Itt lehetett érezni leginkább költészet és valóság, realitás és jelképiség szép egységét; az író lábujjheggyel érintette a valóságot, s ezt nagyszerűen érzékelteték Kazimir képi sorai.

HÁROM PORTRÉ érdemel még külön említést a múlt heti programból. Az immár klasszikus *Valahol Európában* című film után *Radványi Géza*, a film rendezője önmagáról, művészetéről vallott, a vasárnap délutáni *Nádparipán* sorozat kezdő adásában *Tatay Sándor* idézte szülőföldje ihlető tájait, míg vasárnap este *Zelk Zoltán* beszélt *Berda Józsefről*. Három portré, három megközelítési mód. Mindhárom sikeres, mindhárom emlékezetes. Igaz, nem is három, hanem négy, hiszen Zelk Zoltán, miközben Berda Józsefről, a költőről, emberről és barátról emlékezett, önmagáról is vallott.

Tandi Lajos

Kedvező változások a dolgozók általános iskoláiban

Az elmúlt öt évben megkétszereződött a dolgozók általános iskoláiban tanulók száma, és meghaladja a 60 ezret. Miként értékeli az eredményeket és miben látja a további tennivalókat Szabó László, az Oktatási Minisztérium általános iskolai főosztályának helyettes vezetője?

Az MTI munkatársának adott nyilatkozatában elmondotta, hogy — általánosan elfogadott forma az egyéni tanulás, gyakorlatilag teljesen szabaddá vált a vizsgalehetőség. Ehhez elég csupán bejelenteni a vizsgaszándékot; ugyanis ma már a vizsgázásnak nem előfeltétele az iskolarendszerű oktatásban való részvétel. Eredményes az az intézkedés is, hogy a 14. évet betöltött tankötelés korúak indokolt esetben a dolgozók iskoláiban fejezhetik be tanulmányaikat. Sokan számítottak arra, hogy a Mindenki iskolája, mint az egyéni tanulást segítő egyik eszköz, emelni fogja a magánvizsgázók számát. Ez nem következett be. 1976. decemberében 8500 magánvizsgára jelentkezőt tartottunk nyilván, egy évvel később 7900-at.

— Az eredmények jelentősek, mégis inkább a megoldandó feladatokra figyelünk. Több nagyüzem felméréséből például az derül ki, hogy dolgozóik mintegy 20 százaléka nem végezte el a nyolc osztályt. Van, ahol ez az arány még rosszabb. Megnyerésük a továbbtanulásra tehát további nagy erőfeszítéseket igényel. Az üzemek, a gazdaságok többsége eddig is sokat tett ezért munkaidő-kedvezményekkel, céljutalmakkal, tankönyvvásárlásokkal. Mindez a jövőben is szükséges. Fontos feladat az is, hogy a pedagógusok a munkahelyekkel karöltve ne csupán a továbbtanulásra próbálják megnyerni a dolgozókat, hanem segítsenek nekik a leginkább megfelelő tanulási forma megválasztásában is. Nem csökkent például az esti tagozatok jelentősége sem.

— Az általános iskolai felnőttoktatás az elkövetkező évtizedben elsősorban tartalmában korszerűsödik. A dolgozók iskoláinak tantervei nem másolhatják a nappali tagozatét. A tananyag összeállításánál figyelembe kell venni a kiesett évekkel együtt járó tudásbeli hiányosságokat, ugyanakkor azokat az élettapasztalatokat, ismereteket is, amelyeknek a munkahelyi, a televíziós, a rádiós, és más hatások révén a felnőttek birtokában vanna. Két éve új tanterveket vezettünk be, és az ehhez kapcsolódó tankönyvek nagy része is megjelent. Ezeket elsőként az intenzív tanfolyamok hallgatói használják. Mindent elkövetünk azonban, hogy ez év szeptemberétől az egész általános iskolai felnőttoktatásban kézbe kerüljenek az új tankönyvek.

— Mindezek mellett azonban elsősorban úgy léphetünk előbbre, az általános iskolát el nem végzettek számának csökkentésében, hagátat szabunk az utánpótlásnak, ha a lehető legteljesebben végrehajtjuk a tankötelezettségi törvényt. Szerény, de biztató eredményeket már elértünk az utóbbi években. Mindenekelőtt a kezdeteknél: a kis elsősöknél próbáltuk „megfogni" a kérdést. Néhány éve a gyerekeknek több mint 11 százaléka már az első osztályban évet vesztett; ez az arány 5,8 százalékra csökkent. Öt év alatt 15 ezerről 12 ezerre csökkent a nyolcadikat 16 éves korukig el nem végzők száma. De nem lehetünk elégedettek, s ezek számának további csökkentéséért is dolgoznunk kell — mondotta befejezésül Szabó László.

Erdősítések országszerte

Ezer hektárral nagyobb területet erdősítettek, fásítottak az elmúlt évben a tervezettnél: összesen 9500 hektárra ültettek fákat — állapította meg a MÉM erdészeti szakembereinek összesített elemzése. A terület nagyobb részén célcsoportos beruházásként állami támogatással hajtották végre a telepítést.

A telepítések helyét a racionális földhasznosítás jegyében jelölték ki, nagy figyelmet fordítottak arra, hogy főként a mezőgazdaságilag nem művelhető területekre kerüljenek a fiatal erdők, ligetek. A telepítések kétharmada a mezőgazdasági nagyüzemek területére jutott.

A termelőszövetkezetek kereken 6000 hektár mezőgazdasági művelésre nem alkalmas területet hasznosítottak erdősítéssel, az állami gazdaságok mintegy 1300 hektárt. Legnagyobbrészt a gyenge homoktalajokra ültettek ki csemetéket, főként a téeszek területein. A legnagyobb összefüggő erdőket, ligeteket Bács-Kiskun megyében „alapozták" meg tavaly, összesen 900 hektáron: Pest megyében 630, Csongrádban 570, Somogyban 425, Szabolcs-Szatmárban 330 és Hajdú-Bihar megyében 280 hektárt fásítottak. A homoktalajokon gyorsan növekvő igénytelen fajok nevelkednek. Gondoltak a dombvidéki erodált, lejtős talajok hasznosítására is: ugyan a homokvidékekhez képest kisebb arányban, de ezeken a részeken is figyelemreméltó telepítésekre került sor, 250—300 hektáros területen ültettek fiatal csemetéket Veszprém, Tolna, Borsod és Nógrád megyékben. A dombvidéki talajokon meghonosodó fák elejét veszik a további eróziónak, a szél pusztító hatását is mérséklik, ily módon a fásított területeken megkezdődhet a földek — igaz, hosszú ideig tartó, de mindenképpen kívánatos — regenerálódása.

Az erdőkből 1977-ben az egy évvel korábbihoz képest három százalékkal több fát, összesen 7,1 millió köbmétert termeltek ki — éppen anyit, mint amennyit az V. ötéves terv 1977-re előirányzott. Ily módon a kitermelés és a fásítás között egészséges arányok alakultak ki.

(MTI)

Rádiófigyelő

Visszajátszás

Könnyű nekünk! Könnyű, mert a mai konszolidált politikai helyzet (szerencsére) sok tekintetben eleve lehetetlenné teszi olyan kiélezett, egy-az-egyben erkölcsi szituációk létrejöttét, amikor a mindennapok leghétköznapibb megnyilvánulásain is emberek szabadsága, sorsa, élete múlhat. Ilyen helyzetekben derül ki, hogy az évtizedes jó barát gyáva és számító, a rendes kolléga karrierista és érdekhajhász, a szeretett nőnek utcalánytempói vannak. Földindulás-csalódások sorozatától kímél meg jó néhány embert a konszolidáció.

Negyedszázaddal ezelőtt azonban, amikor jelszó volt az éberség, amikor mindenki gyanússá vált — sokaknak még önmaguk is — joggal), amikor önmaga osztályellenségét kerestették önmagában egy egész nemzettel — másként festett a dolog. Olyan emberek, mint *Karinthy Ferenc* hangjátékának, a *Visszajátszás*nak hőse, Miklós, tucatjával jártak-keltek a pesti és a vidéki utcákon. Jó indulatú, de jelentéktelenségükben határozatlan emberek, akik annál jobban láttak, hogy közvetlenül és gátlástalanul csatlakozzanak a „Rajk-banda" tagjainak fejét követelőkhöz, annál viszont jóval kevésbé voltak erkölcsösök, hogy nyílt mellel merjenek kiállni bárki vagy bármi mellett is. Egyszóval: lavírozni akartak — egy olyan korban, ahol ez — minimális moralitásérzék birtokában — szinte teljesen lehetetlennek látszott.

Amint a történelem, akár egy nehéz harckocsi, továbbgördült ezeken az időkön, az értékesebb személyiségek életét az keserítette meg, hogy unos-untalan számvetésekre kényszerültek — önmagukkal. Miklós (később ő maga is megjárván a börtönt, családásoktól gyötörten) emlék-magnón pörgeti vissza állandóan azokat az éveket —, s ez az a pont, ahol a hangjáték műfaji sajátosságai révén a csúcspontokig emelkedhet.

A Visszajátszás voltaképpen telefonbeszélgetések sorozata. Valóságos és képzelt-idealizált dialógusok a szerelmessel, a nagyrabecsült, de letartóztatott népi kollégiumi tanárral, volt iskolatárssal, ÁVH-századossal, sőt legvégül — még lányával, Lucával is. Akinek sorsalakulásában Karinthy mintha még azt is sejtetné, hogy bár az apák, az előző generáció tettei visszaütnek gyermekeikre, a legjobbak magatartása előre mutat: Lucát kirúgják a vidéki lap szerkesztőségéből, mert túlságosan is meg mert piszkálni néhány helyi nagyságot. Bátran vállalja ezt, új normák szerint rendezi be maga körül az életet — ha apja nem is tudja ezt teljes mértékben megérteni.

„A képet a technika túlhaladja, de a hang ifjú marad" — mondja a Miklóst újralátogató szellemek közül régi szerelme, Olga. Talán kételkednénk ebben a megállapításban, ha ez a mesterien megírt hangjáték egész drámaisága, a hallgatóra gyakorolt, gyakran megrázó hatásai szemernyi kétséget is hagynának a kijelentés igaza felől. S mikor a műsor végeztével a rádióújságra pillantva azt olvassuk, hogy Karinthy Ferenc, a hangjáték szerzője, a kritikusok 1977. évi díját kapta, a megjegyzés csak egy szó lehet: méltán.

D. L.

Háztűznézőben Moszkvában

Horváth Mihály a Sztanyiszlavszkij—Nyemirovics Dancsenko Színház balettjének nyári vendégjátékáról

Szovjetunióban járt az elmúlt héten *Horváth Mihály*, a Szegedi Szabadtéri Játékok igazgatója. Az Interkoncert megbízásából *Katona Ferenc*cel, a Budapesti Szabadtéri Színpadok igazgatójával megnézték a taskenti revüszínházat, a Music Hall műsorát, Moszkvában pedig a Sztanyiszlavszkij—Nyemirovics Dancsenko balettegyüttesének nyáron esedékes magyarországi vendégjátékáról tárgyaltak.

Mint ismeretes, a moszkvaiak három egyfelvonásos balettet mutatnak be a Margitszigeten, Szegeden pedig *Delibes* balettjét, a *Coppéliát* viszik színpadra. A szovjet művészek vendégszereplése már tavaly nyáron is szóba került a szabadtéri igazgatóságán, amikor a színház igazgatója *J. P. Pribegin* és a ródíszlettervező *A. F. Lusin* volt a Játékok vendége. Kedves ismerősök készülnek tehát a nyáron visszatérni egykori emlékezetes sikerek színhelyére: a moszkvai Sztanyiszlavszkij—Nyemirovics Dancsenko Színház balettje a szabadtéri felújításának évében, 1959-ben tette le névjegyét a dómszínpadon *Pugni: Esmeraldá*jával, s mindjárt egy esztendővel később ismét bemutatójuk volt, *Ny. I. Pejko* balettjével, a *Jeanne d'Arc*kal.

— Taskentben kezdődött egyhetes programunk — számolt be útjáról közvetlenül hazatérése után Horváth Mihály. — Nemcsak kellemes színházi élményben volt részünk, de élvezhettük a helyiek hagyományosan nagyvonalú vendégszeretetét is. Megcsodáltuk Taskent nevezetességeit, a földrengés utáni társadalmi összefogás eredményeként helyreállt város régi és új szépségeit. És egy kirándulás erejéig a mesés Szamarkand középkori műemlékeihez is elkalauzoltak bennünket.

— Moszkvában két előadást láttunk a Sztanyiszlavszkij—Nyemirovics Dancsenko Színházban. Először egyfelvonásosokat, közte a *Gajanet — Hacsaturján* balettje Budapesten megy majd —, lenyűgöző, látványos, temperamentumos produkcióban. Másnap a „szegedi érdekeltségű" Coppelia szerepelt műsoron. *A. V. Csicsinadze* koreográfus új feldolgozásában nemrégen tartották Delibes balettjének premierjét Moszkvában; ez a változat módosít az ismert szövegkönyvön, látványosabb, és nagyobb szerepet juttat a balettkarnak. Kitűnően képzett, fiatal művészeket láttunk színpadon, *Krapivinát, Domasovot, Krapivint* és másokat. Az előadást követően megbeszéltük a színház vezetőivel a moszkvaiak vendégjátékának körülményeit. Először Budapesten lépnek fel augusztus 9, 10, 11-én. Augusztus 14-én érkeznek Szegedre, az előadási napok 16, 18, 20. A körülbelül száz tagú együttes terveink szerint a Royal szállóban telepszik le, a próbákat a dómszínpadon tartják. Lusin díszlettervező — aki az 1959—60-as vendégszereplés terveit is készítette, s aki még élénken emlékszik a helyi viszonyokra, több szegedi munkatársára név szerint — március végén kész díszlettervekkel utazik Szegedre, és órákra kidolgozott menetrenddel.

— A felújított szegedi játékok huszadik évében is megkülönböztetett figyelmet szentelünk szovjet barátaink felléptének — mondta végezetül az igazgató. — Nagy várakozással tekintünk elébe, biztosak vagyunk abban, melyet a Moszkvában látottak is megerősítettek, a szegedi publikum az egykori sikeres előadások közreműködőinek méltó utódaival találkozik.

N. I.

Vince hagyománya

A néphagyomány úgy tartja számon január 22-ét, Vince napját: „ha megcsordul Vince, tele lesz a pince" vagyis ha ilyenkor csapadékos az időjárás jó termésre lehet számítani a szőlőtáblákon.

Vince napkor — régi szokást elevenítettek fel a Baranyai borvidéken. Vasárnap sokfelé néhány vesszőt metszettek a szőlőtőkékről, és azokat vízbe állították a gazdák. A szoba melegében, az ablakon beáradó napfény hatására a vesszők hamarosan kihajtanak, rügyet és levélkét hoznak. Mindebből meg lehet majd állapítani: hogyan teleltek a szőlők, és bizonyos mértékig következtetni lehet a várható termésre is. Tekintettel a szokatlanul enyhe téli időjárásra, a rügyfakadás — minden bizonnyal — kedvező eredményt mutat majd.